

Nr 279

Av fru Sjövall m. fl., angående forskningsinsatser för utvecklingsländerna.

(Lika lydande med motion nr 180 i Första kammaren)

Forskningens möjligheter att hjälpa utvecklingsländerna har hittills tagits i anspråk i ringa omfattning. Dock har svenska experter och företag i utvecklingsländerna redan nu stött på problem av stor betydelse för vederbörande land och av sådan art att forskningsinsatser skulle ha kunnat lämna bidrag till problemens lösande. I vissa fall har svenska exportföretag självständigt löst eller bekostat lösningen av sådana problem, därför att detta varit fundamentalt för deras produktion eller försäljning. I andra fall — och de måste utgöra huvudparten av de forskningsuppgifter utvecklingsländerna står inför — ligger dessa perifert i förhållande till svenska företags verksamhetsgrenar, resp. ekonomiskt utanför de förpliktelser dessa företag rimligen kan anses böra bekosta.

Forskning, bedriven i Sverige, vilken skulle kunna komma utvecklingsländerna till godo, har också ringa omfattning. Bakgrunden härtill är sannolikt att forskningsråden på grund av begränsade resurser torde anse sig böra lämna ekonomiskt stöd endast åt forskning som har klart inhemsk betydelse. Det har dock förekommit att grundläggande forskningsprojekt erhållit stöd på grund av deras allmänt vetenskapliga värde, även om desamma senare visar sig få ett betydligt större globalt än nationellt tillämpningsområde. Sålunda har t. ex. statens tekniska forskningsråd understött ett par sådana projekt inom det biotekniska området. Det ena avser biologisk ensilering, vilken skulle kunna ge ett billigt och fullvärdigt fodermedel utan belastning av odlingsbar areal. Möjligheter anses föreligga att genom ytterligare arbete på denna metod även kunna framställa billiga, biologiskt fullvärdiga produkter, dugliga som människoföda.

Ett annat projekt syftar till berikande av vegetabilisk äggvita, exempelvis ris, majs, vete, med små mängder av vissa aminosyror, varigenom världens förråd av fullvärdig äggviterik kost skulle kunna utökas, utan att man behöver gå vägen över en ökad produktion av animalisk äggvita, med de dryga kostnader och de kvantitativa förluster av tillgängliga äggviteresurser detta måste innebära. Kan olika problem inom jäsningstekniken lösas på lämpligt sätt, anser man att en billig industriell framställning av dessa berikade vegetabiliska äggviteämnen är möjlig.

Vetenskapliga förutsättningar för en avsevärd ökning av antalet forskningsprojekt, vilka har sitt främsta värde för utvecklingsländerna, föreligger utan tvekan här i landet, om ekonomiska resurser kan ställas till förfogande för sådan forskning.

En forskning som direkt syftar till att hjälpa utvecklingsländerna kan emellertid icke förbli begränsad till att enbart omfatta de mera grundläggande forskningsarbetena. Erfarenheten visar, att även ett väl genomarbetat projekt på forskningsnivå fordrar anpassning till den miljö i vilket det skall tillämpas. Detta gäller i än högre grad när tillämpningen skall ske i ett främmande land. En rad forskningsprojekt måste därför beräknas bli av sådan karaktär att anslag till grundläggande forskning i viss mån måste betraktas som bortkastade pengar, om icke denna forskning vidareutbyggs med försök att överföra vunna resultat från laboratorieskala till halvstor skala eller till fältförsök. En sådan påbyggnad är ofta kostnadskrävande.

Många forskningsuppgifter av denna vidgade karaktär bör kunna utföras inom Sverige. Tropiska sjukdomar, träskydd, korrosion i tropiskt klimat är exempel på områden med sådana forskningsuppgifter. Att bygga upp erforderliga forskningsresurser i ett utvecklingsland är ofta inte möjligt och ej heller ekonomiskt försvarbart, då landet i fråga ofta saknar experter, utrustning och erfarenhet. Ett anlitage i Sverige av svenska forskare och svenska institutioner torde vara riktigare från alla synpunkter.

Om och när ett utvecklingsland emellertid nått en viss grad av industriellt framåtskridande och även fått egna forskningsresurser, om än i begränsad skala, uppkommer sannolikt snart frågan om icke fältförsök bör förläggas till landet i fråga och då innebära utsändande av svenska experter, forskare och utrustning.

Den forskning till förmån för utvecklingsländerna, som Sverige skulle kunna stödja, måste beräknas falla inom många vetenskapliga domäner, och fråga är om inte inom en snar framtid också humanistiskt betonad forskning kommer att få ökat värde både för internationellt samarbete och för utvecklingsländerna. Att i dagens situation avgöra vilka forskare som vill syssla med problem som siktar till att hjälpa utvecklingsländerna torde vara omöjligt. Om man skulle gå vägen över forskningsråden genom att vidga deras direktiv och öka deras anslag, föreligger risker att man låser utvecklingen, framför allt därför att så många andra problem än den rent vetenskapliga värderingen av ett projekt kommer att bli lika viktiga när ett samarbete med ett utvecklingsland skall skapas. Man måste räkna med att om forskningsprojekt i halvstor skala eller som fältförsök skall bekostas av Sverige, uppkommer inte bara avvägningsproblem mellan dessa stora forskningsprojekt utan även handelspolitiska och utrikespolitiska ställningstaganden. Nordiska och internationella samarbetsfrågor kommer säkerligen också att snart aktualiseras i ökad omfattning.

Även om ett långfristigt hjälpprogram kommer att vara kostnadskrävande, kommer samtidigt ett understödjande av sådan forskning att vara av väsentligt värde för det svenska samhället och dess näringsliv.

Om Sverige skall stödja ett långfristigt forskningsprogram för utvecklingsländerna, bedöms detta innebära en rad problem av sådan natur att forskningsråden, resp. forskningsrådets samorganisation, icke utgör ett ändamålsenligt beslutande organ. Vi skulle därför vilja föreslå att man redan nu överväger att lägga den samordnande och beslutande funktionen hos Kungl. Maj:t. Även de medel som erfordras för att tillgodose här berörda ändamål bör ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

Under återopande av det anförda hemställas,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande problemen om forskningsinsatser för utvecklingsländerna, samt

att Kungl. Maj:t för 1962 års riksdag framlägger de förslag som härav föranledes.

Stockholm den 25 januari 1961

Elisabet Sjövall

Einar Rimmerfors

Gustav Boija

Gunnar Heckscher

C. G. Regnéll

Hans Gustafsson

Erik Grebäck

Harry Wahrendorff